

УДК 37.018.43.016:811.111

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/36-1-33>**Марина БОГАЧИК,***orcid.org/0000-0001-8063-990*

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри практики англійської мови

Рівненського державного гуманітарного університету

(Рівне, Україна) *marina.bogachik@gmail.com***Юлія БАЙЛО,***orcid.org/0000-0003-1491-1254*

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри практики англійської мови

Рівненського державного гуманітарного університету

(Рівне, Україна) *yuliia.bailo@rshu.edu.ua*

## РОЗВИТОК НАВИЧОК ПИСЬМА В ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОГО ТА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті розглядається проблема розвитку навичок письма в процесі дистанційного та змішаного навчання англійської мови. Розглядається дефініція поняття «змішане навчання» у вітчизняній і зарубіжній науковій, методичній літературі. Висвітлюються різні моделі змішаного навчання (*Face-to-Face, Rotation, Flex, Online Lab, Self-blend, Online Driver*) і їх характерні ознаки. Аналізується поняття «компетентність у письмі» та процес формування зазначеної компетентності. Узагальнюється низка чинників, які впливають на ефективність розвитку компетентності в письмі англійською мовою. Обґрунтовується доцільність застосування інформаційно-комунікаційних технологій з метою розвитку письма в процесі дистанційного та змішаного навчання. Зазначаються переваги (забезпечення інтерактивності, індивідуалізації, диференціації, оптимізації, інтенсифікації процесу навчання, реалізація комунікативного, особистісно-орієнтованого, компетентнісного підходів, зростання мотивації й інтересу до вивчення англійської мови, розкриття творчого потенціалу студентів/учнів, об'єктивність оцінки, усебічний контроль і самоконтроль, перехід від механічного засвоєння знань до опанування навичок самостійно знаходити, відбирати, аналізувати, критично оцінювати, узагальнювати необхідну інформацію, миттєвий зворотній зв'язок, накопичення статистичної інформації, практика різних форм навчальної діяльності, реалізація моделі реального спілкування та розвитку міжкультурної комунікативної компетентності, автоматизація писемних навичок і вдосконалення вмінь писемного мовлення) та труднощі застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання англійської мови. Подається класифікація інформаційно-комунікаційних технологій для розвитку навичок письма англійською мовою в процесі змішаного та дистанційного навчання з обґрунтуванням і наведенням окремих прикладів доцільності їх застосування (засоби електронної комунікації (блоги, чати, електронна пошта, веб-форуми, фотохостинги, відеохостинги, аудіохостинги, соціальні мережі); навчальні Інтернет сайти; спеціальне програмне забезпечення; інтерактивні дошки; навчальні віртуальні середовища; мобільні додатки).

**Ключові слова:** дистанційне навчання, змішане навчання, навички письма, англійська мова, інформаційно-комунікаційні технології.

**Marina BOGACHUK,***orcid.org/0000-0001-8063-990*

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of English Language Practice

Rivne State University for the Humanities

(Rivne, Ukraine) *marina.bogachik@gmail.com***Yuliia BAILO,***orcid.org/0000-0003-1491-1254*

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of English Language Practice

Rivne State University of the Humanities

(Rivne, Ukraine) *yuliia.bailo@rshu.edu.ua*

## DEVELOPMENT OF WRITING SKILLS IN THE PROCESS OF DISTANCE AND BLENDED LEARNING ENGLISH

The article considers the problem of developing writing skills in the process of distance and blended learning English. The definition of the concept of "blended learning" in scientific and methodological literature is considered. Different models of blended learning (*Face-to-Face, Rotation, Flex, Online Lab, Self-blend, Online Driver*) and their characteristics

*are clarified. The concept of “competence in writing” and the process of formation of this competence are analyzed. A number of factors that influence the effectiveness of the development of competence in writing in English are summarized. The expediency of using information and communication technologies for the development of writing in the process of distance and blended learning is substantiated. The advantages are noted (providing interactivity, individualization, differentiation, optimization, intensification of the learning process, implementation of communicative, personality-oriented, competence approaches, increasing motivation and interest in learning English, disclosure of creative potential of students, objectivity of assessment, comprehensive control and self-control, transition from mechanical learning to mastering skills to independently find, select, analyze, critically evaluate, summarize the necessary information, instant feedback, accumulation of statistical information, practice of various forms of educational activities, implementation of the model of real communication and development of intercultural communicative competence, automation of writing skills and improvement of written skills (vocabulary, grammar, cultural knowledge) and the difficulties of information and communication technologies application in the process of learning English. The classification of information and communication technologies for the development of writing skills in English in the process of blended and distance learning with justification and examples of their feasibility was presented (electronic means of communication (blogs, chats, e-mail, web forums, photo hosting, video hosting, audio hosting, social networks); educational Internet sites; special software; interactive whiteboards; virtual learning environments; mobile applications).*

**Key words:** distance learning, blended learning, writing skills, English, information and communication technologies.

**Постановка проблеми.** Проблема застосування інформаційно-комунікаційних технологій є надзвичайно актуальною на цьому етапі розвитку методики викладання англійської мови, оскільки процес навчання потребує значних змін у зв'язку з тими викликами часу, з якими зустрілася освіта сьогодення. Пошук нових шляхів організації процесу навчання англійської мови з урахуванням тієї ситуації у світі, яка склалася нині, потребує детального вивчення й аналізу, адже більшість закладів освіти потребує переходу навчального процесу від аудиторного до дистанційного, або змішаного. Безперечно, застосування останніх двох форм неможливе без використання ІКТ.

**Аналіз досліджень.** Дослідженням проблеми застосування ІКТ у процесі навчання займалися багато вітчизняних і зарубіжних науковців. Зокрема, розвиток медіаосвіти досліджували О. Баранов, Л. Зазнобіна, Ю. Усов, Е. Харт та ін.; ідеї застосування інформаційних технологій у навчальному процесі висвітлюють у працях В. Андрущенко, В. Биков, Н. Басараба, Б. Бесєдін, Р. Гуревич, А. Єршов, М. Жалдак, В. Загвязінський, Н. Морзе, Є. Полат, П. Сисоєв, С. Тітова, С. Фадєєв, Л. Цветкова та ін.; застосування інформаційних технологій у процесі вивчення іноземних мов відображено в наукових дослідженнях М. Акапова, Н. Басова, М. Варшауер, С. Ветрова, Б. Гаврилова, О. Киркевича, Є. Кізлякова, І. Кузьміна, І. Москальова, Є. Носенко, З. Овчаренко, О. Плугатарьова, Є. Полат, В. Стрілець та ін.; питання формування навичок письма із застосуванням ІКТ досліджували М. Бухаркін, Н. Годованець, Т. Голубева, Р. Гуревич, І. Карамишева, Л. Кримець, З. Овчаренко, М. Юнус та ін.; проблему організації дистанційного навчання розглядають Л. Гозман, І. Коберник, Л. Штихно та ін. Проте питання розвитку навичок письма англійською мовою, зокрема, із застосуванням ІКТ

залишається актуальним і потребує детальнішого дослідження й аналізу з урахуванням необхідності переходу від традиційних форм навчання до змішаного та дистанційного.

**Мета статті** – дослідити й проаналізувати особливості розвитку навичок письма у процесі дистанційного та змішаного навчання англійської мови.

Поставлена мета передбачає розв'язання цілої низки завдань, а саме:

1. Проаналізувати переваги та труднощі у використанні ІКТ для розвитку навичок письма англійською мовою в процесі дистанційного та змішаного навчання.
2. Розглянути особливості застосування різних ІКТ для розвитку навичок письма англійською мовою.

**Виклад основного матеріалу.** Шляхи використання ІКТ у процесі навчання можна розрізнити за технічними особливостями (дистрибутивний – застосування навчальних матеріалів завдяки певним ІКТ та мережі Інтернет; інтерактивний – безпосередня взаємодія учнів/студентів із ІКТ; колаборативний – взаємодія учнів/студентів між собою) та організаційними особливостями (аудиторні заняття із застосуванням навчальних матеріалів, таких як словники, перекладачі, тренувальні й навчальні тести/вправи тощо завдяки доступу до мережі Інтернет; аудиторні заняття із застосуванням он-лайн компонентів – використання електронної пошти чи певних навчальних платформ для взаємодії з викладачем під час навчального процесу; чергування аудиторних занять із дистанційними он-лайн заняттями – підготовка презентацій, проектна робота тощо; цілком віртуальне навчання – передбачає здобуття знань, умінь і навичок самостійно індивідуально чи в групі під керівництвом вчителя/викладача (Гребінник, 2018).

Найпоширенішою є змішана форма навчання. Розглянемо сутність поняття «змішане навчання» в зарубіжній і вітчизняній науковій, методичній літературі. Так, змішане навчання визначається зарубіжними науковцями як сукупність процесів навчання, що забезпечуються особистим спілкуванням і програмними технологіями в межах єдиного навчального простору (Banados, 2006).

У вітчизняній науковій, методичній літературі змішане навчання розглядається як цілеспрямований процес оволодіння знаннями, уміннями та навичками, що здійснюється освітніми установами різного типу в рамках формальної освіти, частина якого реалізується у віддаленому режимі за допомогою ІКТ і технічних засобів навчання, які використовуються для зберігання й доставки навчального матеріалу, реалізації контрольних заходів, організації взаємодії між суб'єктами навчального процесу (консультації, обговорення) та під час якого має місце самоконтроль студента за часом, місцем, маршрутами й темпом навчання (Бугайчук, 2016: 5); освітня концепція, у рамках якої учень отримує знання й самостійно (онлайн), й очно (з викладачем); це змішання традиційної класно-урочної системи та сучасної цифрової освіти (Кривонос, Коротун, 2015: 20).

Н. Гуминська пропонує розрізнити 3 моделі змішаного навчання, ґрунтуючись на переважанні певного компонента: компонент традиційного особистого спілкування між викладачем і студентом; компонент інтерактивної взаємодії на основі комп'ютерних технологій та електронних інформаційно-комунікаційних, освітніх он-лайн ресурсів і програм; компонент самоосвіти (Гуминська, 2018: 30).

У зарубіжній методиці розрізняють 6 моделей змішаного навчання на основі досліджень університету Британської Колумбії щодо запровадження ІКТ у навчальний процес у країнах Європейського Союзу, Америки та Канади. Зокрема, виділяють такі моделі: 1) модель «Face-to-Face» – традиційне аудиторне навчання доповнюється застосуванням навчальних матеріалів мережі Інтернет у комп'ютерному класі чи лабораторії. Така модель передбачає доповнення до основної навчальної програми і є доцільною в роботі зі студентами/учнями, які мають труднощі в опануванні навчального матеріалу; 2) модель «Rotation» – поєднання традиційного аудиторного навчання й індивідуального дистанційного навчання із застосуванням ІКТ під безпосереднім керівництвом і підтримкою вчителя/викладача; 3) модель «Flex» – поєднання самостійного опанування навчальної програми студентами/учнями за допомогою ІКТ з індивіду-

альними чи груповими консультаціями викладача/вчителя в процесі вивчення складного навчального матеріалу; 4) модель «Online Lab» – студенти/учні опановують навчальну програму безпосередньо в навчальних аудиторіях/лабораторіях із застосуванням ІКТ, мережі Інтернет і технічною підтримкою викладача/вчителя; 5) модель «Self-blend» – студенти мають можливість самостійно/індивідуально обирати навчальні курси основного та додаткового/вибіркового компоненту, розроблені різними навчальними закладами. Ця модель широко поширена у вищих навчальних закладах США; 6) модель «Online Driver» – навчальна програма засвоюється виключно за допомогою ІКТ, передбачає гнучкість, індивідуалізацію та періодичні консультації з викладачем/учителем (Клименко, 2018).

Вибір моделі змішаного навчання залежить від умов, мети, завдань, цілей навчального процесу, рівня знань групи/класу тощо. Найпоширенішим варіантом є комбінування моделей змішаного навчання залежно від різних зовнішніх і внутрішніх чинників, що впливають на навчальний процес.

Розглянемо особливості навчання письма в процесі дистанційного та змішаного навчання англійської мови. Сучасні ІКТ значною мірою вплинули на процес усної та письмової комунікації, оскільки з'явилися нові можливості для спілкування, такі як електронна пошта, соціальні мережі, мобільні додатки, форуми, чати, відеоконференції тощо. Звідси виникає необхідність у застосуванні наявних ІКТ у процесі навчання англійської мови та формування навичок письма зокрема.

Компетентність у письмі визначається як «здатність реалізувати комунікацію в письмовій формі у сферах і ситуаціях спілкування відповідно до комунікативного завдання. Тобто мовець уміє планувати, здійснювати та коригувати власну комунікативну поведінку під час породження й варіювання іншомовного мовлення в різних типах писемних висловлювань відповідно до конкретної ситуації спілкування, мовленнєвого завдання та комунікативного наміру й згідно з правилами спілкування в цільовій національно-культурній спільноті» (Скляренко, Устименко, 2013: 3–4).

У процесі формування компетентності в письмі англійською мовою відбувається формування технічних навичок (орфографічних, графічних, пунктуаційних), мовленнєвих навичок (лексичних і граматичних), уміння логічно формулювати думку відповідно до певного письмового стилю із застосуванням усіх видів аналізаторів (акустичного, мовленнєво-рухового, зорового та моторного) і передбачає наявність мотиву (мета написання), предмета (логічна, зв'язана, структурована передача думок),



продукту (письмовий текст) і результату (зміна поведінки адресата).

Ефективність формування компетентності в письмі залежить від низки чинників, серед яких варто зазначити такі: 1) доцільність вибору підходу до навчання письма, а саме: текстового, який передбачає детальне опрацювання зразків письмових текстів, орієнтуючись на які учні пишуть власні письмові висловлювання; жанрового, що орієнтований на навчання для досягнення різних комунікативних цілей у власних письмових висловлюваннях через усвідомлення того, як цілі та завдання мають бути досягненні в продуктах різних жанрів; процесуального, який робить основний акцент на процесі створення письмового висловлювання для досягнення необхідного комунікативного ефекту (Тарнопольський, 2006: 220–221); 2) комунікативних вправ: мовні вправи для навчання складання писемного повідомлення; письмово-мовні вправи для роботи з друкованим текстом; письмово-мовні вправи на основі процесу читання, аудіювання, усного спілкування; 3) форми письмового висловлювання: офіційний, неофіційний, напівофіційний лист, оголошення, заява, стаття, брошура, листівка, твір, інструкція, запрошення, привітання, записка, анкета, наукова доповідь, реферат, оповідання тощо; 4) розвиток соціокультурної компетентності.

Значну роль у процесі формування компетентності в письмі відіграють ІКТ, оскільки вони сприяють реалізації всіх вищезазначених чинників і виконують низку функцій, а саме: навчальну (здобуття необхідних знань, умінь і навичок у процесі навчання письма англійською мовою із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій і мережі Інтернет зокрема), розвивальну (розвиток пізнавальних навичок – аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, логічне мислення, критичне оцінювання, прогнозування, психологічні та соціальні якості – пам'ять, увага, робота в команді, самостійність, тощо), тренувальну (відпрацювання писемних навичок до автоматизму за допомогою тренувальних вправ).

Крім того, застосування ІКТ у процесі формування компетентності в письмі має низку переваг, а саме: забезпечує інтерактивність, індивідуалізацію, диференціацію, оптимізацію, інтенсифікацію процесу навчання; реалізацію комунікативного, особистісно-орієнтованого, компетентнісного підходів; зростання мотивації та інтересу до вивчення англійської мови; розкриття творчого потенціалу студентів/учнів (завдяки проектній роботі, вікторинам, дидактичним іграм, конкурсам, олімпіадам, віртуальним екскурсіям, кросвордам, рольовим іграм, презентаціям тощо); об'єктивність оцінки; усебіч-

ний контроль і самоконтроль; заощадження часу при перевірці письмових робіт; перехід від механічного засвоєння знань до опанування навичок самостійно знаходити, відбирати, аналізувати, критично оцінювати, узагальнювати необхідну інформацію; миттєвий зворотний зв'язок; накопичення статистичної інформації (кількість і якість допущених помилок, витрачений час тощо); практика різних форм навчальної діяльності (індивідуальна, парна, групова); реалізація моделі реального спілкування та розвитку міжкультурної комунікативної компетентності; автоматизація писемних навичок і вдосконалення вмінь писемного мовлення (лексичного запасу, граматичних структур, культурологічних знань); зміна ролі педагога (організатор самостійної, навчально-пізнавальної, комунікативної, творчої діяльності) тощо.

Проте, попри зазначені переваги, варто наголосити на певних труднощах, які пов'язані з використанням ІКТ у процесі навчання письма англійською мовою, а саме: брак часу на заняттях для відпрацювання писемних навичок із використанням ІКТ, недостатній рівень розвитку інформатичної компетентності педагогів, брак уваги студентів/учнів у процесі застосування ІКТ тощо.

Застосування ІКТ є можливим на будь-якому етапі навчання письма англійською мовою. Наведемо приклади ІКТ, які є ефективними для розвитку навичок письма англійською мовою в процесі дистанційного та змішаного навчання: засоби електронної комунікації (блоги, чати, електронна пошта, веб-форуми, фотохостинги, відеохостинги, аудіохостинги, соціальні мережі); навчальні Інтернет сайти, які можна розділити відповідно до мети застосування на власне інформаційні, навчальні та вузькоспеціальні; спеціальне програмне забезпечення (зокрема, для обробки тексту, для презентацій і публікацій тощо); інтерактивні дошки; навчальні віртуальні середовища; мобільні додатки.

Розглянемо функції та можливості використання зазначених ІКТ у процесі розвитку навичок письма англійською мовою.

Блоги є ефективним засобом у процесі навчання письма, оскільки вони виконують низку дидактичних функцій, а саме: мотивують учнів/студентів до пізнавальної діяльності; сприяють розвитку навичок письма та розкриттю творчого потенціалу учнів/студентів; забезпечують індивідуалізацію навчального процесу, самостійність та автономію учнів/студентів. Серед найпопулярніших блогів, які можуть бути корисними в процесі розвитку навичок письма англійською мовою, можна зазначити LiveJournal ([www.livejournal.com](http://www.livejournal.com)), Blogger.com ([www.blogger.com](http://www.blogger.com)).

Незамінними для розвитку навичок письма англійською мовою є чати й веб-форуми, оскільки за допомогою цих засобів електронної комунікації можна покращити навички писемного мовлення безпосередньо в процесі спілкування з носіями мови. Серед найпопулярніших чатів і веб-форумів варто виокремити такі: [Interpals.net](http://Interpals.net), [Englishbaby.com](http://Englishbaby.com), [Busuu.com](http://Busuu.com), [Hellolingo.com](http://Hellolingo.com), [Speaky.com](http://Speaky.com), [Lang-8.com](http://Lang-8.com).

Електронна пошта також відіграє значну роль у процесі розвитку навичок письма англійською мовою, оскільки дає можливість зворотного зв'язку вчителя/викладача з учнями/студентами, зокрема, для надсилання та перевірки письмових завдань, індивідуальних консультацій тощо. Найпопулярнішими поштовими сервісами є [gmail.com](http://gmail.com), [ukr.net](http://ukr.net), [meta.ua](http://meta.ua), [hotmail.com](http://hotmail.com), [yahoo.com](http://yahoo.com).

Застосування фотохостингів ([PicasaWeb](http://PicasaWeb) ([picasaweb.google.com](http://picasaweb.google.com)), [Pinterest](http://Pinterest) ([www.pinterest.com](http://www.pinterest.com))), відеохостингів (TED Talks ([www.ted.com](http://www.ted.com)), YouTube ([www.youtube.com](http://www.youtube.com)), BBC – Home ([www.bbc.co.uk](http://www.bbc.co.uk)), Voice of America – English ([www.voanews.com/specialenglish](http://www.voanews.com/specialenglish))), аудіохостингів (Listen to English (<http://www1.listen-to-english.com/>), [www.learnenglish.britishcouncil.org](http://www.learnenglish.britishcouncil.org)), DailyDictation ([www.dailydictation.com](http://www.dailydictation.com))) також сприяє розвитку навичок письма англійською мовою, оскільки за допомогою цих ІКТ можна практикувати написання диктантів, описувати фото, складати тематичні історії тощо.

Великої популярності набули соціальні мережі, такі як Telegram ([www.telegram.org](http://www.telegram.org)); Twitter ([www.twitter.com](http://www.twitter.com)); Facebook ([www.facebook.com](http://www.facebook.com)); WhatsApp ([www.whatsapp.com](http://www.whatsapp.com)); Instagram ([www.instagram.com](http://www.instagram.com)). За допомогою зазначених соціальних мереж можна організувати великі спільноти для комунікації та обміну інформацією не лише учнів/студентів між собою, а й із носіями мови.

У процесі змішаного та дистанційного навчання ефективним є застосування навчальних сайтів, оскільки вони допомагають активізувати самостійну роботу учнів/студентів, підвищити мотивацію до вивчення англійської мови, покращити граматичні, лексичні, орфографічні навички, тощо. Серед популярних сайтів для спілкування з носіями мови можна виокремити [Busuu](http://www.busuu.com) ([www.busuu.com](http://www.busuu.com)), [Speaky](http://www.speaky.com) ([www.speaky.com](http://www.speaky.com)). Для навчання писемного англійського мовлення корисними будуть Learn English. British Council ([www.britishcouncil.org](http://www.britishcouncil.org)), Grammarly.com, Ask Dr. M website ([http://www.askdrm.org/col\\_teens.html](http://www.askdrm.org/col_teens.html)), [Amara.org](http://Amara.org), [Quill.org](http://Quill.org), [EssayPunch.com](http://EssayPunch.com), [MagneticPoetry.com](http://MagneticPoetry.com), [Rongchang.com](http://Rongchang.com), [Test-english.com](http://Test-english.com), [Bitesize.com](http://Bitesize.com), [ReadWriteThink.org](http://ReadWriteThink.org), [OneTrueMedia.com](http://OneTrueMedia.com), [Storybird.com](http://Storybird.com), [SuperTeacherWorksheets.com](http://SuperTeacherWorksheets.com), [Seesaw.com](http://Seesaw.com), [Onestopenglish.com](http://Onestopenglish.com), [BoomWriter.com](http://BoomWriter.com), [Wizer.me.com](http://Wizer.me.com). Letters With

Character (<http://letterswithcharacter.blogspot.com>). Для створення мапи думок на етапі планування писемної діяльності можна використовувати такі навчальні сайти: WiseMapping, MindMeister, XMind, Freemind, Mind42, Bubble.us і Mindomo Basic.

Важливим засобом для організації дистанційного чи змішаного навчання англійської мови та розвитку навичок письма, зокрема, є інтерактивні дошки, які можна використовувати для створення газет, інтерактивних плакатів, тощо (наприклад, WikiWall (<http://wikiwall.ru/>) та Glogster (<http://edu.glogster.com/>)), для збереження нотаток (наприклад, Conceptboard (<http://conceptboard.com/>), Scrumblr (<http://scrumblr.ca/>)) або для організації колективної роботи (наприклад, Educreations (<http://educreations.com/>), Popplet (<http://popplet.com/>), Rizzoma (<http://rizzoma.com/>), Realtimeboard (<http://realtimeboard.com/ru/>), Padlet (<http://ru.padlet.com/>), Lino it (<http://linoit.com/>), Twiddla (<http://twiddla.com/>), Flowchart (<http://flowchart.com/>), Stoodle (<http://stoodle.com/>)).

Незамінними для організації дистанційного та змішаного навчання є віртуальні навчальні середовища, такі як MOODLE (<http://moodle.org>), Google Classroom (<https://classroom.google.com>), Zoom ([zoom.us/download](http://zoom.us/download)), Sakai, Litmos, Claroline, DotLRN, BrainCert, Open edX, Canvas тощо.

Крім того, для розвитку навичок письма англійською мовою можна використовувати низку мобільних додатків, таких як Grammarly Keyboard; English Grammar in Use; Writing Challenge; How to Write an Essay; HiNative; Letter Templates Offline; English Listen and Write; Johnny Grammar's Word Challenge; Busuu; Tandem; HelloTalk; Animoto.

Для перевірки письмових завдань на плагіат можна використовувати такі програми та онлайн сервіси: Advego Plagiatus, Etxt Antiplagiat, Contentwatch, Edu-Birdie, Plagiarisma, UNICHECK, Like-Exactus тощо.

**Висновки.** Отже, розвиток навичок письма англійською мовою в процесі змішаного та дистанційного навчання неможливо уявити без застосування таких ІКТ як засобів електронної комунікації (блоги, чати, електронна пошта, веб-форуми, фотохостинги, відеохостинги, аудіохостинги, соціальні мережі); навчальні Інтернет сайти; спеціальне програмне забезпечення; інтерактивні дошки; навчальні віртуальні середовища; мобільні додатки. Зазначені ІКТ сприяють інтерактивності, індивідуалізації, диференціації, оптимізації, процесу навчання, реалізації комунікативного, особистісно-орієнтованого, компетентнісного підходів, зростання мотивації та інтересу до вивчення англійської мови й розвитку навичок письма зокрема,

розкриттю творчого потенціалу студентів/учнів тощо. Перспективний напрям подальших досліджень убаचाємо в розробці рекомендацій щодо застосування окремих ІКТ для розвитку навичок письма англійською мовою студентів філологічних факультетів у процесі змішаного та дистанційного навчання.

### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гребінник Л. В. Інструментарій та вимоги до студента й викладача при застосуванні змішаного навчання іноземним мовам. *Використання моделі змішаного навчання при викладанні іноземних мов* : тези доповідей. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. С. 26–29.
2. Banados E. A. Blended-learning pedagogical model for teaching and learning EFL successfully through an online interactive multimedia environment. *CALICO Journal*. 2006. № 23 (3). P. 533–550.
3. Бугайчук К. Л. Змішане навчання: теоретичний аналіз та стратегія впровадження в освітній процес вищих навчальних закладів. *Інформаційні технології і засоби навчання* : електронне наукове фахове видання / Ін-т інформ. технологій і засобів навчання АПН України, Ун-т менеджменту освіти АПН України. 2016. Том 54. № 4. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis\\_nbuv/cgiirbis\\_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP\\_meta&C21COM=S&S21P03=FILE=&S21STR=ITZN\\_2016\\_54\\_4\\_3](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILE=&S21STR=ITZN_2016_54_4_3) (дата звернення: 20.01.2021).
4. Кривонос О., Коротун О. Змішане навчання як основа формування ІКТ-компетентності вчителя. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія «Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти»*. 2015. Вип. 8 (2). С. 19–23. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/19412/1/Kryvonos.pdf> (дата звернення: 20.01.2021).
5. Гуминська Н. В. Індивідуалізація самостійної роботи студентів в процесі впровадження моделі змішаного навчання в немовному ВНЗ. *Використання моделі змішаного навчання при викладанні іноземних мов* : тези доповідей. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. С. 29–32.
6. Клименко Т. І. Міжнародний досвід реалізації змішаного навчання у викладанні іноземних мов. *Використання моделі змішаного навчання при викладанні іноземних мов* : тези доповідей. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. С. 55–57.
7. Складенко Н. К., Устименко О. М. Навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів іншомовного письма в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*. 2013. С. 3–18.
8. Тарнопольський О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти. Київ : Фірма «ІНКОС», 2006. 248 с.

### REFERENCES

1. Hrebiniy L. V. Instrumentarii ta vymohy do studenta y vykladacha pry zastosuvanni zmishanoho navchannia inozemnym movam. *Vykorystannia modeli zmishanoho navchannia pry vykladanni inozemnykh mov* : tezy dopovidei. [Tools and requirements for students and teachers in the application of blended learning of foreign languages] *The use of the model of blended learning in teaching foreign languages: theses*. Kyiv : Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, 2018. S. 26–29 [in Ukrainian].
2. Banados E. A. Blended-learning pedagogical model for teaching and learning EFL successfully through an online interactive multimedia environment. *CALICO Journal*, 2006. № 23 (3). P. 533–550.
3. Buhaiichuk K. L. Zmishane navchannia : teoretychnyi analiz ta stratehiia vprovadzhenia v osvittii protses vyshchych navchalnykh zakladiv. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia* : elektronne naukove fakhove. [Blended learning : theoretical analysis and strategy of introduction into the educational process of higher educational institutions] *Information technologies and teaching aids: electronic scientific professional publication*. In-t inform. tekhnolohii i zasobiv navchannia APN Ukrainy, Un-t menedzhmentu osvity APN Ukrainy, 2016. Tom 54. № 4. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis\\_nbuv/cgiirbis\\_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP\\_meta&C21COM=S&S21P03=FILE=&S21STR=ITZN\\_2016\\_54\\_4\\_3](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILE=&S21STR=ITZN_2016_54_4_3) (data zvernennya: 20.01.2021) [in Ukrainian].
4. Kryvonos O., Korotun O. Zmishane navchannia yak osnova formuvannia IKT-kompetentnosti vchytelia. *Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka*. Serii : Problemy metodyky fizyko-matematychnoi i tekhnolohichnoi osvity. [Blended learning as a basis for the formation of ICT competence of teachers] *Scientific notes of Kirovohrad State Pedagogical University named after Volodymyr Vynnychenko*. 2015. Vyp. 8 (2). S. 19–23. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/19412/1/Kryvonos.pdf> (data zvernennya: 20.01.2021) [in Ukrainian].
5. Humynska N. V. Indyvidualizatsiia samostiinoi roboty studentiv v protsesi vprovadzhenia modeli zmishanoho navchannia v nemovnomu VNZ. *Vykorystannia modeli zmishanoho navchannia pry vykladanni inozemnykh mov* : tezy dopovidei. [Individualization of independent work of students in the process of implementing the model of blended learning in a non-language university] *The use of the model of blended learning in teaching foreign languages: theses*. Kyiv : Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, 2018. S. 29–32 [in Ukrainian].
6. Klymenko T. I. Mizhnarodnyi dosvid realizatsii zmishanoho navchannia u vykladanni inozemnykh mov. *Vykorystannia modeli zmishanoho navchannia pry vykladanni inozemnykh mov* : tezy dopovidei. [International experience in the implementation of blended learning in foreign language teaching] *The use of the model of blended learning in teaching foreign languages: theses*. Kyiv : Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, 2018. S. 55–57 [in Ukrainian].
7. Skliarenko N. K., Ustymenko O. M. Navchannia uchniv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv inshomovnoho pysma v aspekti kompetentnisnoho pidkhodu. *Inozemni movy*. [Teaching students of secondary schools in foreign language writing in the aspect of the competence approach] *Foreign languages*. 2013. S. 3–18 [in Ukrainian].
8. Tarnopolskyi O. B. Metodyka navchannia inshomovnoi movlennievoi diialnosti u vyshchomu movnomu zakladi osvity. [Methods of teaching foreign language speech activity in a higher language educational institution]. Kyiv : Firma «ІНКОС», 2006. 248 s. [in Ukrainian].